

Oplegnotitie - Juridische borging verdeling warmte Valleikanaal

Datum: 29 april 2026

Aanleiding

In maart 2025 heeft Syntraal het eindrapport opgeleverd van het onderzoek naar de mogelijkheden om warmte uit het Valleikanaal te gebruiken voor het duurzaam verwarmen van wijken. Daarin zijn verschillende scenario's voor de gemeenten aan het Valleikanaal doorgerekend. Gemeenten gaven bij de start van het onderzoek aan nog geen wijken uit te willen sluiten. In hun warmteprogramma's moeten zij de theoretische selectie van Syntraal nog verder uitwerken naar concrete keuzes voor de warmteoplossing per wijk en dus waar ze van plan zijn de warmte uit het Valleikanaal te willen gaan inzetten. Bij enkele scenario's is sprake van schaarste. Op basis van het potentieonderzoek van Syntraal (2025) hebben de gemeenten en het Waterschap Vallei en Veluwe in de Energieraad (Regio Foodvalley) en het Bestuurlijk Overleg Regionale Energiestrategie (BO RES) afgesproken om de warmte voorlopig te verdelen conform scenario 2:

Woongebied	Afstand vanaf startpunt Grebbe sluis [km]	Maximale warmteonttrekking [GJ/jaar]
Heimerstein	0,0 – 0,5	3.000
Wageningen	2,5 – 4,0	26.000
Binnenveld	4,0 – 7,5	38.000
Veenendaal	8,0 – 14,0	240.000
Scherpenzeel	20,0 – 21,5	115.000
Woudenberg	21,5 – 23,0	55.000
Leusden	27,5 – 31,5	145.000
Amersfoort	32,0 – 36,0	500.000

Regie gemeenten

Het is belangrijk om als gemeenten regie te houden en deze gewenste verdeling ook af te kunnen dwingen, door vergunningen te kunnen verlenen en weigeren conform de afgesproken verdeling.

Het toepassen van aquathermie op grote schaal en het vergunnen van schaarse warmte is nieuw in Nederland. Er is een nieuwe planfiguur bedacht, het waterenergieplan, maar er zijn nog geen ervaringen opgedaan met hoe dit in praktijk uitwerkt.

Juridische borging noodzakelijk

Ondanks dat gemeenten nog niet altijd hebben vastgelegd de warmte uit het Valleikanaal te gaan gebruiken of als ze dat wel hebben de businesscase nog niet sluitend krijgen, is het nemen van regie van belang. In Scherpenzeel is namelijk eerder een vergunningaanvraag voor aquathermie gedaan. Overigens is deze vergunning inmiddels vervallen omdat binnen de vervaltermijn van 3 jaar er geen invulling is gegeven aan deze vergunning. Dit toont aan dat het zorgen voor een juridisch borging noodzakelijk is en we hiermee niet te lang moeten wachten.

Daarnaast is de verwachting dat in de toekomst alle warmtebronnen nodig zijn en is 'het handdoekje leggen' onwenselijk. Het is dus noodzakelijk juridische kaders vast te gaan leggen zodat via vergunningverlening gestuurd kan worden op de gewenste verdeling.

Opties juridische borging

IF Technology heeft onderzocht welke mogelijkheden er zijn voor deze juridische borging en wat de consequenties zijn. Zij hebben 4 opties voor juridisch borging van de gewenste warmteverdeling in beeld gebracht en daarbij geïnventariseerd wat de voor- en nadelen per optie zijn en wat elke optie aan inspanningen vraagt. Deze opties zijn:

1. Huidige afspraken / huidige wet- en regelgeving
2. Richtlijn - niet bindend - met waterenergieplan (WEP-light)
3. WEP met afstemming en juridische basis (WEP-basis)
4. Integraal WEP met beleidsregels, afstemming en verankering (WEP-plus)

De mate waarin de oplossing het mogelijk maakt vergunningen te kunnen weigeren (dus de verdeling daadwerkelijk borgt) en vervolgens de gevraagde inspanning zijn de belangrijkste criteria om een keuze op te baseren. Op basis hiervan is optie 3 'Water energieplan met afstemming en juridische borging (WEP basis)' de voorkeursoptie.

De optie 3 WEP basis houdt in dat gemeenten en het waterschap, in afstemming met de provincies Utrecht en Gelderland, een waterenergieplan opstellen. Het Waterschap Vallei en Veluwe zal als bevoegd gezag voor wateractiviteiten onder de Omgevingswet het plan vervolgens dienen vast te stellen. Het plan wordt juridisch verankerd door opname in de waterschapsverordening van Waterschap Vallei en Veluwe.

Om deze hoeveelheid warmte te kunnen benutten is er ook veel warmteopslag nodig. In de aquathermiewijken is alle warmtecapaciteit in de bodem nodig voor WKO's voor het warmtesysteem op aquathermie.

Voorstel

Voorgesteld wordt de afgesproken warmteverdeling conform scenario 2 uit het Syntraalonderzoek te borgen door:

- het opstellen van een gezamenlijk waterenergieplan
- opname in het Omgevingsverordening (vh Waterschapsverordening) van Waterschap Vallei en Veluwe
- opname in de Regionale Structuur Warmte van regio's Amersfoort en Foodvalley

Dit is optie 3 'Water energieplan met afstemming en juridische borging' (WEP basis)' uit het rapport van IF Technology.

Vervolgstappen

Het is gewenst snel uitvoering te geven aan het juridisch borgen om te voorkomen dat vergunningaanvragen die tot die tijd gedaan worden, leiden tot een ongewenste verdeling buiten de regio van gemeenten.

Daarvoor wordt voorgesteld dat gemeenten Rhenen, Wageningen, Veenendaal, Renswoude, Woudenberg, Scherpenzeel, Leusden en Amersfoort en Waterschap Vallei en Veluwe een projectsamenwerking starten om een gezamenlijk waterenergieplan op te stellen. De warmtecoördinatoren van Amersfoort en Foodvalley kunnen als gewenst hier weer een trekkende rol in vervullen.

Om de gewenste verdeling als basis voor vergunningverlening te laten dienen, moet het waterenergieplan onderdeel gaan uitmaken van het toetsingskader voor vergunningverlening. Hiertoe zal Waterschap Vallei en Veluwe ter besluitvorming aan het Algemeen Bestuur voorleggen in de verordening in gebiedsspecifieke regels voor het Valleikanaal te verwijzen naar het waterenergieplan en deze gebiedsspecifieke gebruiksregels als beleidsregels ter vaststelling voor te

leggen aan het dagelijks bestuur. Waterschap Vallei en Veluwe heeft gepland de verordening in 2027 te laten vaststellen door het algemeen bestuur.

De Unie van Waterschappen biedt aan de partijen als pilot te ondersteunen bij het opstellen van het Waterenergieplan. Aanvullen wat dit inhoudt. De kosten voor een waterenergieplan zijn naar verwachting ca 40.000 euro voor het inhuren van een bureau met expertise op het opstellen van het waterenergie plan en ca 30 u per partner voor het leveren van input en reflectie. Provincie en regio kunnen bijdragen aan de financiering van de externe expertise.

Formulering beslispunten:

De meningen zijn verdeeld, in beide warmtetafels de keuze maken of optie 1 of 3 voorgedragen worden aan de bestuurlijke tafels:

- a. voortzetten huidige aanpak en escaleren als nodig blijkt (optie 1)*
- b. optie 3 'Waterenergieplan basis' voor het juridisch borgen van de verdeling van warmte uit het Valleikanaal*
 - *Gemeenten Rhenen, Wageningen, Veenendaal, Renswoude, Woudenberg, Scherpenzeel, Leusden en Amersfoort en waterschap Vallei en Veluwe starten een projectsamenwerking om het waterenergieplan op te stellen*
 - *De gemeenten leggen vervolgens het opgestelde waterenergieplan ter vaststelling voor aan het college*
 - *Het waterschap*
 - *legt het opgestelde waterenergieplan ter vaststelling voor aan het dagelijks bestuur,*
 - *legt de verwijzing naar het waterenergieplan in gebiedsspecifieke regels voor het Valleikanaal in de verordening voor ter vaststelling aan het algemeen bestuur en*
 - *legt de gebiedsspecifieke gebruiksregels als beleidsregels ter vaststelling voor te leggen aan het algemeen bestuur*